

KALENDÁŘ OVOCNÉHO STROMU

Vegetační období je doba vhodná pro růst a vývoj rostlin. V jednotlivých částech světa je toto období různě dlouhé v závislosti na podnebí a nadmořské výšce, u nás u listnatých stromů trvá od března do září.

Letorosty jsou bylinné přírůstky větví, které stihly vyrůst během vegetačního období. Na podzim se na koncích letorostů vytváří vrcholové pupeny, čímž se jejich růst zastavuje. Letorosty následně vyžívají - dřevnatí.

Vegetační klid nastává opadem listů, kdy se růst stromu zcela zastaví. Ostatní pochody (dýchání, výměna vody a živin) se výrazně zpomalí. Na větvích zůstávají až do jara jen zavřené pupeny.

Máte na zahradě nebo ve svém okolí ovocný strom? Založte mu deník!

Pozorujte, jak se strom v průběhu roku mění a svá pozorování zapište. Kdy se na stromě objeví první listy? Kdy strom rozkvetne? Jací živočichové strom obývají a kdy se na něm vyskytují? Kdy se květy mění v plody a kdy plody dozrávají? Kdy se zbarví první listy a kdy ze stromu opadají poslední? Sledujte strom i v dalším roce a porovnejte výsledky se zápisky z minulého roku. Svá pozorování porovnejte s kamarády a zjistěte, v čem se jednotlivé stromy (druhy, odrůdy) od sebe liší.

JARO
rašení pupenů a kvetení
vegetativní růst

LÉTO
růst a zrání plodů
vegetativní růst

PODZIM
žloutnutí a opad listů

ZIMA
vegetační klid

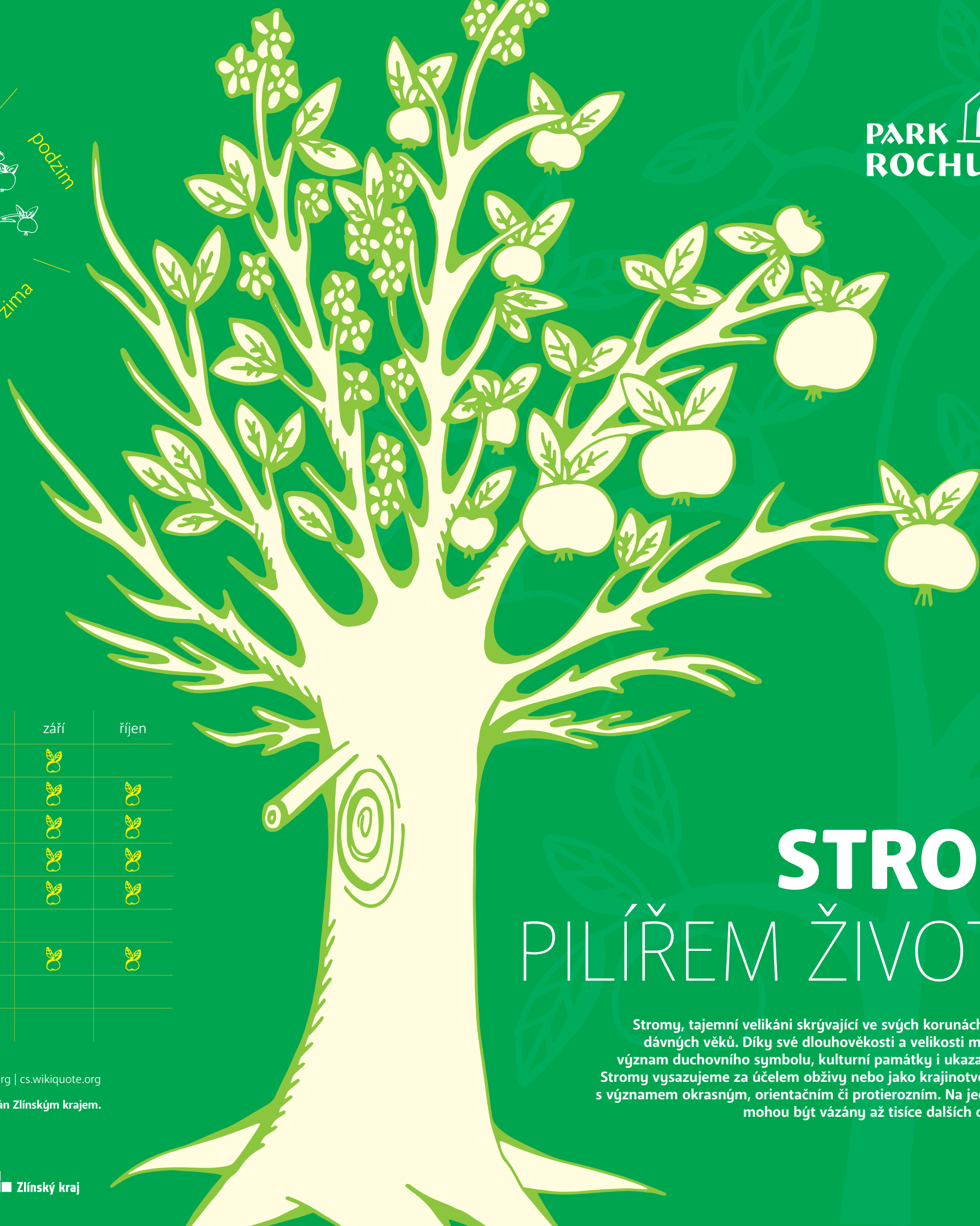
DOBA KVĚTU A ZRALOSTI PLODŮ

	březen	duben	květen	červen	červenec	srpen	září	říjen
broskvoně	✿	✿	✿		🍎	🍎	🍎	
hrušně		✿	✿	✿	🍎	🍎	🍎	🍎
jabloně		✿	✿	✿	🍎	🍎	🍎	🍎
kdouloně			✿	✿		🍎	🍎	🍎
mandloně	✿	✿	✿				🍎	🍎
meruňky	✿	✿	✿	🍎	🍎	🍎		
švestky, slivoně		✿	✿		🍎	🍎	🍎	🍎
třešně		✿	✿	🍎	🍎	🍎		
višně		✿	✿	🍎	🍎	🍎		

Zajímavé odkazy www.na-ovoce.cz | www.zahradkari.cz | www.stare-odrudy.cz | www.zapomenuteodrudy.cz
Zdroje Hrdoušek V. a kol. (2014): Oskeruše strom pro novou Evropu | arnika.org | www.liska-evvo.cz | cs.wikipedia.org | cs.wikiquote.org

Vydala společnost Park Rochus, o.p.s., v roce 2017 v rámci projektu *Strom pilířem života*, který je spolufinancován Zlínským krajem.

Dokument je využitelný pro osvětovou kampaň *Stromy a my* koordinovanou spolkem Líska, z.s.
 Ilustrace: Mgr. Kateřina Mrnůščíková
 Text: Mgr. Michaela Odstrčilová, Mgr. Ivana Šišperová
 Grafické zpracování: Trifid KP

STROM PILÍŘEM ŽIVOTA

Stromy, tajemní velikáni skrývající ve svých korunách svědectví dávných věků. Díky své dlouhověkosti a velikosti mají pro nás význam duchovního symbolu, kulturní památky i ukazatele cesty. Stromy vysazujeme za účelem obživy nebo jako krajinnotvorné prvky s významem okrasným, orientačním či protierozním. Na jediný strom mohou být vázány až tisíce dalších organismů.

DEN STROMŮ

Po celém světě si lidé uvědomují, jak jsou pro jednotlivce i pro celou planetu stromy důležité. Význam stromů každoročně připomíná oslava Dne stromů. Při této příležitosti jsou do krajiny slavnostně sázeny nové stromy.

Datum svátku stromů se v jednotlivých částech světa liší – slavnost se koná vždy v dobu nejvhodnější pro vysazování stromů v dané zemi. V České republice připadá Den stromů na **20. října**.

Od roku 2002 je v rámci Dne stromů vyhlašována anketa **Strom roku České republiky**.
www.stromroku.cz

STROM JAKO DŮM

Strom je důležitý pro tisíce druhů organismů, které jsou na něj potravně vázány nebo jej obývají. Toto přírodní sídliště je obydleno mikroorganismy, bezobratlými živočichy, obojživelníky, plazy, ptáky i savci. Čím je strom starší, tím je pro přírodu hodnotnější. Staré odumírající stromy poskytují velkou nabídku stanovišť, zdrojů potravy a různých dutin využitelných pro hnízdění a budování doupat. Na trouchnivějícím dřevě je závislých mnoho druhů hub a vzácných druhů hmyzu.

Nejvíce druhů hmyzu je u nás vázáno na duby. Na jednom dubu můžeme nalézt 500 až 1000 druhů hmyzu.

STROM JAKO OCHRÁNCE

Souvislý pás stromů zabraňuje erozi, slouží jako větrolam a částečně také jako protihluková bariéra. Stromy jsou díky své bohatě olistěné koruně také důležitými tvůrci mikroklimatu. Poskytují stín, zvyšují vzdušnou vlhkost, přes den snižují a v noci zvyšují teplotu okolního vzduchu, zadržují vodu a také filtrují vzduch od škodlivin a polévatého prachu.

Ve dne lze pod vzrostlým stromem naměřit o 3°C teplotu nižší než v okolí, zatímco v noci naopak teplotu o 3°C vyšší.

STROM JAKO ŽIVITEL

Stromy představují bohatý zdroj potravy. V době květu jsou významnými producenty květního nektaru, kterým se živí kromě včel další zástupci hmyzu, ale také někteří ptáci, savci nebo plazi. Opylující hmyz zajistí vznik plodů, kterými se následně živí další živočichové, včetně člověka. Významným zdrojem potravy je také spadané listí, do něhož se pustí rozkladači (houby, bakterie) a rozloží ho na humus. Tyto živiny jsou pak přiváděny zpět ke kořenům stromů.

Stromy zajišťují obživu lidem, kteří o ně pečují, a také řemeslníkům, které živí práce se dřevem. Nejrůznější dřevěné výrobky jsou nezbytnou součástí všech domácností.

Většina stromů se zbavuje listí, aby v zimním období, kdy je omezeno zásobování vodou, nedocházelo ke zbytečným ztrátám vody výparem přes plochu listů.

STROM JAKO TVŮRCE KRAJINY

Stromy byly vždy v krajině významnými prvky – sloužily jako orientační body a ukazatelé cesty. Proto byly stromy vysazovány na křižovatkách, na hranicích pozemků, u drobných sakrálních staveb nebo podél cest. Stromy stojí v krajině osamoceně, vytvářejí sady, remízky, aleje nebo parky. Důraz byl vždy kladen také na estetický význam a možnost údržby vysazovaných stromů a keřů. Především šlechta si potrpěla na pravidelně upravované dřeviny u svých sídel. Víte, jaký je rozdíl mezi anglickým a francouzským parkem?

Nejvíce ovocných alejí bylo vysázeno za vlády Marie Terezie a Josefa II., kdy bylo vydáno nařízení o povinnosti výsadby stromořadí podél venkovských cest. Stromy měly poskytnout stín i potravu pochoduujícímu vojsku.

STROM JAKO SYMBOL

Stromy byly od pradávna předmětem uctívání – v mnoha kulturách i náboženstvích jim byl přisuzován hluboký duchovní význam a léčivá moc. Stromy byly vnímány jako symbol plodnosti, nesmrtnosti nebo také znovuzrození, byly symbolem spojení mezi třemi světy: podzemím, pozemským světem a nebem. Dnes se strom stává především symbolem ochrany životního prostředí.

Významnou roli mají stromy také v rámci lidových zvyků a obyčejů, vzpomeňme vrbové proutí pro upletení velikonoční pomlázky, májku, vánoční strom, „Barborky“ atd.

BOROVICE je symbolem síly, zdraví, dlouhověkosti a plodnosti. SMRK má chránit dům a rodinu před zlem, nemocí a nepřízní osudu. BŘÍZA posiluje duševní pohodu. LÍPA, český národní strom, je stromem smíření, rozkvetlá TŘEŠEŇ láká v květnu k polibku milence, BUK je stromem plodnosti.

OSKERUŠE – STROM SLOVÁCKA

Oskeruše, odborně nazývaná jeřáb oskeruše (*Sorbus domestica*), je náš původní ovocný strom, který se dříve vyskytoval ve světlých lesích jižní a jihovýchodní Moravy. Pravidelně byl sázen také do vinohradů jako solitér. Oskeruše jsou dlouhověké stromy s vysokou plodností i v pokročilém věku. Plody (malvice) připomínající malé hrušky nebo jablčka jsou ceněné pro své léčivé účinky. Užívá se jich především při potížích s trávením. Plody se dříve přidávaly do kompotů, moštů i vín jako konzervant. Dnes se zpracovávají především na čaje, marmelády, mošty nebo se z nich vyrábí pálenka. Oskeruše je na Slovácku symbolem záchrany tradičních odrůd ovocných dřevin – ještě nedávno jí u nás i v Evropě hrozilo vyhynutí, dnes se však díky novým výsadbám do krajiny postupně vrací.

Oskeruše poprvé plodí ve stáří 10 let i později. Třistaletá oskeruše pak může plodit i přes tunu ovoce.

STROMY V PŘÍSLOVÍ

Strom neodepře stín ani tomu, kdo ho přišel porazit.

(malajské přísloví)

Strom oblečený v pěkném listí, nerodí vždy sladké ovoce.

(brazílské přísloví)

Strom, který nekvete, nemůže mít plody. *(japonské přísloví)*

Žádný strom neroste do nebe. *(české přísloví)*

Jablko nepadá daleko od stromu. *(české přísloví)*

Kam strom ohýbáš, tam roste. *(české přísloví)*

OVOCNÉ STROMY V PARKU ROCHUS

Ovocnářství má na Uherskohradištsku dlouholetou tradici. Ovocné stromy byly pěstovány také na Rochusu, o čemž svědčí zbytky starých sadů. Obecně prospěšná společnost Park Rochus se snaží na tuto tradici navázat a navrátit regionálně tradiční ovocné stromy zpět do zdejší krajiny. Od roku 2010 bylo nově vysazeno ve dvou ovocných sadech a v aleji na sto ovocných dřevin (celkem 70 jedinečných regionálních odrůd), které se v tomto regionu dříve běžně pěstovaly, v současnosti však z krajiny postupně mizí. Jedná se o dnes již vzácné tradiční odrůdy jabloní, hrušní, ale také švestek, mirabelek, merunek nebo třešní. V sadu nechybí také již méně známé stromy jako mandloně, moruše, kdouloně, mišpule, kaštanovníky nebo dřínky. Jeden ze sadů je celý věnován vzácnému ovocnému stromu – jeřábu oskeruši.

Pomologie je věda zabývající se ovocnářstvím. Název vědy je odvozen od jména starořímské bohyně zahrad a ovocných sadů Pomony.

